

«I dag ser vi en
allianse mellom Ap,
Frp og fri-
demokratene
[i miljøpolitikken].»

PAUL CHAFFEY

Innhold:

USA støtter Norge

Norge får støtte fra USA i viktige deler av norsk klimapolitikk.

• side 4

Storkompost fraktes langt

En rekke store komposteringsanlegg planlegges i Norge. Transporten kan fjerne miljøgevinsten.

• side 5

EU støtter rasering

Svenske bønder forstår ikke EU. Jo mer kulturlandskap de ødelegger, jo mer penger får de i miljøstøtte fra unionen.

• side 6

Poeng til miljøbiler?

– Gi poeng til miljøvennlige biler, og la dem slippe årsavgift i inntil fem år. Det foreslår det svenske Naturvårdsverket.

• side 8

Miljøet glemt på veien

Kommuner og veikontorer er ikke interessert i miljøhensyn når nye veier skal bygges.

• side 9

Knebøy og miljø

Norges idrettshøyskole starter med egne miljøkurs.

• side 12

Fremmed miljøgift funnet i hele Norge

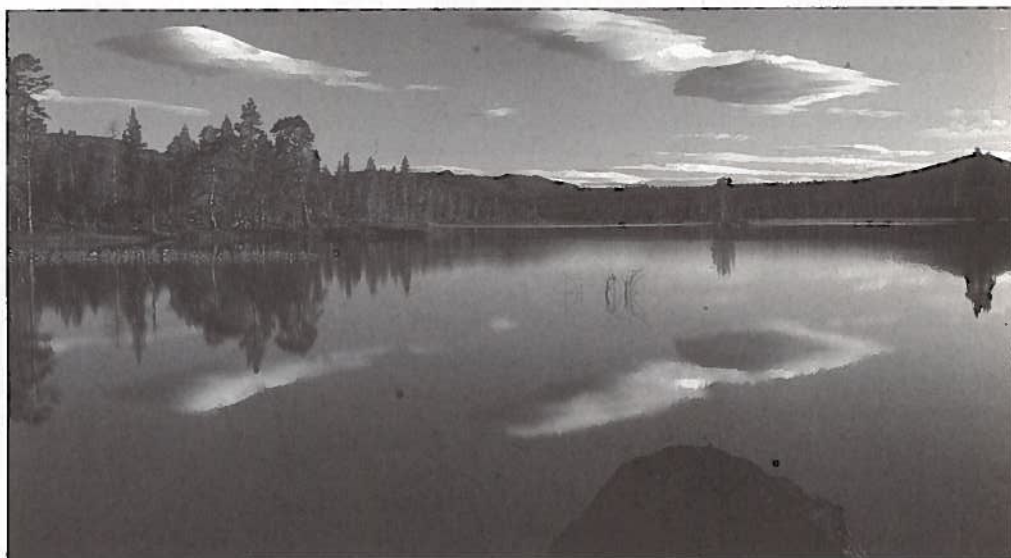

FOTO: PÅL HERMANSEN/NN/SAMFOTO.

Femunden er et av stedene hvor Niva-forskerne har funnet det kjemiske stoffet DEHP.

Det kjemiske stoffet DEHP er funnet en rekke steder i Norge, inkludert det nesten uberørte området ved Femunden. DEHP mistenkes både for å være kreftfremkallende og å virke hormonforstyrrende på dyr og mennesker.

I Norge defineres ikke stoffet som en miljøgift, mens blant andre Danmark, Nederland og USA har satt i verk tiltak for å fjerne stoffet.

DEHP brukes i industrien, særlig som mykgjører i PVC-plast. Forskerne er usikre på hvordan stoffet slippes ut i naturen.

• side 3

Svensk strømsuksess

Svensk miljømerking av strøm er en suksess. Nå tjener kraftselskapene mer på «grønn» strøm enn på atomkraft.

Prisforskjellen kan gjøre det enklere å bygge ut alternative, fornybare energikilder i Sverige. Ifølge Stockholms energi øker nemlig inte-

ressen for miljøstrøm ute i bedriftene.

Mellom ti og femten prosent av svensk strøm er i dag miljømerket. • side 10

Norsk gasskraft til Tyskland?

Norsk gasskraft kan havne i Tyskland, tror miljøorganisasjoner.

Klimakameratene har anket regjeringens avgjørelse om bygging av to gasskraftverk. Organisasjonene tviler på at Naturkraft A/S skal selge kraften til Norden.

• side 6

Natur & miljø Bulletin

utgitt av Norges Naturvernforbund

Ansv.red.: Arild Svalbjørg.

Redaktør: Ole P. Pedersen.

Redaksjon: Jens Petter Toldnæs,
Siri Lehne Nilsen, Audun Garberg.

Adresse: Boks 2113
Grünerløkka, 0505 Oslo.
Tlf: 22 71 55 20, faks: 22 71 56
40. Direkte: 22 04 46 + 39
(Nilsen), 40 (Svalbjørg),
41 (Toldnæs), 44 (Garberg).
e-post: redn@sn.no

Neste utgave: 13. desember.

Abonnement: 199/år
(privatpersoner), 500/år
(bedrifter).

Annonser: tlf: 22 71 92 20,
faks: 22 71 92 38.

Trykking: Gan Grafisk. Trykket
på 100% resirkulert papir.

Norges Naturvernforbund:
Samme postadresse som
N&M Bulletin.
Web: <http://www.grid.no/ngo/naturvern>
e-post: naturvern@sn.no

Hvor kommer det fra?

Femunden og Femundsmarka nasjonalpark. En av de siste restene av veilos villmark i Sør-Norge. Nesten upåvirket av menneskelig virksomhet. Myrer, furuskog, fjell - og rent vann. Trodde vi.

Nå har en ny rapport fra Norsk institutt for vannforskning, NIVA, ødelagt det idylliske bildet. NIVA har nemlig funnet spor av miljøgiften DEHP i Norges tredje største innsjø.

Nå definerer riktignok ikke Statens forurensningstilsyn DEHP som en miljøgift foreløpig. Det gjør derimot miljømyndighetene i USA og en rekke andre land. Der blir stoffet, som er et såkalt ftalat, regnet som mulig kreftframkallende, og det kan virke som det kvinnelige kjønnshormonet østrogen i kroppen. Dermed kan det også gi skader på forplantningsevnen til mennesker og dyr. Også skader på foster og lever står på listen over mulige langtidskader for organismer som blir utsatt for DEHP.

Stoffet brukes i millioner av tonn hvert år, over hele verden. Det er utmerket som tilsetning for å gjøre plast myk og smidig, og det er bare akutt giftig i store konsentrasjoner. Men hvordan har det kommet seg til det øde og veiløse Femunden?

Siden det ikke er noen menneskelig aktivitet i området, finnes det bare ett sannsynlig svar: Giften sprer seg ovenfra, fra nedbøren. Det betyr igjen at det ikke finnes noen annen måte å gardere seg mot denne giften enn å hindre den i å bli satt i omløp.

Det er den samme, gamle historien. Miljøproblemer er grenseoverskridende. Bare ved å stoppe kilden til dem, er det mulig å gjøre noe effektivt for å fjerne trusselen mot mennesker og miljø. På området miljøgifter er uhyre mye ugjort.

Moderne kjemi har gitt oss tusener av nye stoffer. Stadig flere av det man har trodd var harmløse kjemiske forbindelser, avsløres som snikende miljøgifter. OECD kartlegger nå mulige skadevirkninger av de vanligste kjemiske stoffene. Med dagens kartleggingstempo vil oversikten være klar om to tusen år. Man trenger ikke være dommedagsprofet for å spå at raskere kartlegging og mer restriktiv holdning til det kjemiske mangfoldet vil tvinge seg fram.

Årets julegave!

Gi et abonnement på N&M Bulletin

Jula nærmer seg, og er det ikke på tide å tenke på en spennende julegave, som varer hele året? Vi tilbyr gaveabonnement på Norges ledende miljøavis!

For under 200 kroner kan du gi bort en gave som er aktuell, dumper ned i postkassa 26 ganger i året og bidrar til å holde oppe søkelyset på natur- og miljøspørsmål i Norge. Nyttigere julegavetips får du ikke i år!

At N&M Bulletin er Norges ledende miljøavis, er årets store miljødebatt i Stortinget et godt bevis på. Fra talerstolen var det våre saker som ble trukket fram i debatten. Ragnhild Queseth Haarstad, Erik Solheim og Jens Stoltenberg var bare noen av dem som viste til våre saker under klimadebatten tidligere i år.

Neste år skal vi være minst like aktuelle: distribusjonen forbedres, trykkesiden forkortes og våre journalister sørger for at artiklene er ferske, interessante og troverdige. Samtidig holder vi abonnementsprisen på samme lave nivå!

Når du sender inn kupongen under (eller en kopi), returnerer vi et gavekort til deg, samt en innbetalingsblankett. Så sant innbetalingen skjer før julaften, løper abonnementet fra og med nr. 1/1997. Så hva nøler du etter? Send inn i dag!

Ja, jeg vil gi et abonnement på Natur & Miljø Bulletin i gave.

Givers navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Jeg vil gi abonnement til:

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Sendes til: N&M Bulletin, Boks 2113 Gr.løkka, 0505 Oslo.

Ftalater fra Femunden til Færder

Det kjemiske stoffet DEHP finnes overalt i naturen, viser ny rapport. Norsk institutt for vannforskning (Niva) vet lite om hvor det kommer fra.

N&M BULLETIN
JENS P. TOLDNÆS

Ftalatene er de mest hyppige fremmede stoffene som finnes i miljøet. Et av dem, DEHP, brukes i plastprodukter. Stoffet finnes igjen overalt i miljøet, slår en ny rapport fra Niva fast. Rapporten er laget på oppdrag fra Norsk Hydro.

Niva har undersøkt mengden av DEHP og andre ftalater i innsjøer, fjorder og

avløpsvann i Norge.

Over alt

– Vi har funnet DEHP overalt hvor vi har analysert. Likevel vet vi lite om kildene her i landet. I Danmark er det bedre kartlagt. En typisk kilde til DEHP-utslipp er PVC, sier forsker Bjørn Braaten ved Niva, til N&M Bulletin. DEHP finnes blant annet i gulvbelegg, lakk-

belegg og emballasje.

De største utslippene av DEHP finnes i vann som går til renseanlegg. Her blir store mengder DEHP igjen i slammet.

Men også på «rene» steder, som i Femunden, har Niva funnet stoffet.

– I Femunden har vi funnet like store mengder DEHP som ved Færder. Ettersom det ikke finnes bilveier eller andre inngrep i området, er det høyst sannsynlig nedbør som bringer stoffet dit, sier Braaten.

Kan få stor betydning

Land som Danmark, Nederland og USA har prioritert DEHP fordi det finnes i så store mengder. Danmarks miljøvernminister, Svend

Auken, har gått i spissen for en handlingsplan som skal utfase ftalatene, også DEHP. I Norge er ikke stoffet definert som en miljøgift.

Hva DEHP-funnene betyr i giftsammenheng er ifølge Braaten vanskelig å si. Men han skisserer store perspektiver:

– DEHP er ikke akutt giftig. Det er svakt østrogen-dannende og kanskje virker det sammen med andre fremmedstoffer. Vi ser nå på disse stoffene med nye øyne fordi de er overalt. Dersom DEHP for eksempel skulle være skadelig sammen med andre stoffer, kan det være at hele vårt råstofforbruk må legges om, sier han.

Ingen vet

Opplysningene om hvilke produkter som inneholder DEHP finnes i Produktregisteret. Dette registeret eies og administreres av Kommunal- og arbeidsdepartementet (KAD).

DEHP er en av tre miljøgifter Naturvernforbundet har forsøkt å få svar på hvor kommer fra, men så langt har KAD nektet Naturvernforbundet denne informasjonen. Statens forurensningstilsyn (SFT), som har innsynsrett i Produktregisteret, lovet at også Naturvernforbundet skulle få innsyn tidligere i år, men dette løftet ble senere trukket tilbake.

Fordi hemmeligholdelsen av Produktregisteret er så streng, har ikke vanlige forbrukere mulighet til å vite hvilke produkter som inneholder DEHP.

P-pillene er uskyldige

Bivirkninger av p-piller har vært diskutert så lenge pillene har eksistert. Nå er det slått fast at de i hvertfall ikke skader hannfisk.

N&M BULLETIN
JENS P. TOLDNÆS

Det har lenge vært kjent at fisk i en del britiske elver har kjønnsforstyrrelser. Tvekjønnet fisk er funnet i elver som ligger i nær tilknytning til kloakkrenseanlegg. I tillegg har en del fisk alvorlige problemer med å formere seg.

Fordi skadene skyldes hormonforstyrrende stoffer har p-piller vært diskutert som en mulig kilde.

Uskyldige

Nå har britiske forskere for første gang klart å skille ut, og identifisere, spesielle østrogene kjemikalier i utslipp fra kloakkrenseanlegg. Uansett hva skadene skyldes er p-pillene uskyldige, skriver bladet New Scientist.

To av de tre østrogenene som er funnet, østron og 17-østradiol, skiller naturlig ut hos kvinner enten de tar p-piller eller ikke.

Det tredje, ethinyl-østradiol, blir brukt i p-piller, men ble bare funnet i små mengder i noen få av de undersøkte renseanleggene.

Tar livet av myten

Forskerne tror noe i selve prosessen i kloakkrenseanleggene gjør disse stoffene biologisk aktive slik at fisken skades.

– Dette tar livet av myten om at det er p-pillen som er ansvarlig for skadene, sier forskningsleder Geoff Brighty, ved The Environment Agencys laboratorium i Peterborough.

Brightys forskerteam har tidligere isolert østrogene kjemikalier fra syv forskjellige kloakkrenseanlegg og testet dem på mort og regnbueørret. Ved nivåer som tilsvarte det som kommer ut fra et kloakkrenseanlegg begynte hannfisken å produsere vittellogenin, et protein som normalt bare skal finnes hos hunnfisk. Lignende resultat er oppnådd i Norge.

Vet ikke stort

Ifølge Brighty viser de nye resultatene at hormoner spiller en dominerende rolle i det han kaller feminisering av fisken. Når østrogenene skiller ut av mennesker er de bundet til proteiner. Et eller annet sted i kloakkrenseanlegget blir de frigjort.

– Vi vet verken hvor eller hvordan, og vi ber nå renseindustrien om å hjelpe oss å finne ut av dette. Vi må vite hva som skjer i renseanleggene, sier Brighty.

USA støtter norsk klimapolitikk

Den mektigste parten i klimaforhandlingene, USA, går inn for flere sentrale punkter i norsk klimapolitikk. Om ei uke starter nye forhandlinger i Geneve.

N&M Bulletin
OLE P. PEDERSEN

Etter at USA i lang tid har trenert klimaforhandlingene, har president Bill Clinton gitt klarsignal til at landet kan være med og forhandle fram en bindende avtale om reduserte utslipp. På forrige forhandlingsmøte åpnet USA for dette.

Men landet ønsker ikke en avtale som binder alle industrialiserte land til å redusere sine utslipp av klimagassen CO₂ like mye i prosent. Clinton vil heller ha et system hvor land kan kjøpe utslippskvoter av hverandre.

Forutsetningen er at de totale utslippene ikke er større enn det en ny klimaavtale tillater. En slik avtale skal undertegnes i Kyoto, Japan, i desember neste år.

«Vi mener det er kritisk at fleksibilitet i gjennomføring innrømmes alle land, inkludert gjennom utslippshandel og felles gjennomføring mellom nasjoner», heter det i den noe tunge teksten USA nå har offentliggjort.

Støtte til Norge

Dette er omtrent det samme som den norske regjeringen har hevdet til nå. Norge men-

er en ny klimaavtale må inneholde et felles mål for et større, europeisk område (for eksempel EØS). Innenfor dette området må det være mulig for statene å kjøpe og selge utslippskvoter, forutsatt at de totale utslippene ikke overstiger en fastsatt mengde. Dette vil være den mest kostnadseffektive måten å redusere utslippene på, mener regjeringen.

Kan kjøpe seg fri

Norske miljøorganisasjoner mener politikken fører til at rike land kan kjøpe seg fri fra reduserte utslipp. De vil heller at alle land skal ha prosentvis like store reduksjoner i forhold til utslippene i dag. Det vil bringe alle land inn i riktig spor.

Dessuten stiller kritikerne spørsmål ved hvor praktisk mulig det er å ha et kvotesystem for CO₂. Skal CO₂-utslipp ved bilproduksjon i Tyskland belastes et norsk

regnskap, hver gang en tysk bil kjøpes i Norge?

Også USA advarer mot et system som ikke er «troverdig, effektivt, gjennom-siktig og kontrollerbart». Slike krav er et minimum fra delegasjonen.

Nye forhandlinger

Møtet i Geneve i desember er det tredje siste forhandlingsmøtet før verdens miljøvernministre samles i Kyoto om nøyaktig ett år. Like før sommeren ga daværende statsminister Gro Harlem Brundtland beskjed om at Norge ikke ser noe poeng i å underskrive en klimaavtale som ikke innfrir sentrale norske krav. En avtale som krever at alle i-land skal redusere like mye «vil ikke virke», var Brundtlands kommentar da. Det gjenstår å se om hennes etterfølger, Thorbjørn Jagland, har et annet syn. ■

Ozonhull gror i 2008?

Amsterdam (IPS): De første tegnene på at hullet i ozonlaget begynner å «gro» vil vi kunne se i år 2008 hvis Montreal-protokollen blir overholdt, mener forskere fra USA.

Montrealprotokollen om stoffer som skader ozonlaget ble undertegnet i 1987 og har vært gjeldende fra samme år. Målet er å kontrollere, og på lang sikt stanse, utslippet av kjemikalier som skader ozonlaget, slik som klorfluorkarboner (KFK).

Observasjoner over hele verden viser at nedbrytingen av ozon i troposfæren nådde et høydepunkt i 1994. I stratosfæren, luftlaget som ligger over atmosfæren, er det ventet at nedbrytingen

vil være på topp mellom 1997 og 1999.

De første tegnene på at hullet i ozonlaget forsvinner vil kunne ses i år 2008, på grunnlag av målinger i ozonlaget 12 til 20 kilometer over Antarktis.

– Ozonlaget vil fra da av langsomt vokse til igjen, og kommer til å nå sitt tidligere nivå rundt år 2050. Det spår forsker David Hoffmann ved USAs statlige laboratorium for klimaovervåking og -kontroll. ■

Lønnsom smugling

Washington (IPS): Smugling av ozonødeleggende kjemikalier er blitt mer lønnsomt enn å smugle kokain inn i USA, ifølge miljøverngruppen Ozone Action.

Dette gjør at store mengder klorfluorkarboner (KFK), som bryter ned ozonlaget rundt jorden, blir ført inn i fra Mexico til USA. De forbudte kjemikaliene blir produsert i Mexico, delvis av selskaper som hører hjemme i USA.

En fabrikk bak det meste

Ozone Action baserer sin rapport, som ble offentliggjort tidligere i november, på intervjuer og åstedsbefaringer i Texas.

Ozone Action klarte å tilbakespore nesten samtlige beslaglagte kanner med kjemikalier til en fabrikk drevet av selskapet Quimabasicos like over grensen til Mexico.

USA-selskapet Allied Signal er medeier i Quimabasicos, men en talsmann for Allied Signal fraskriver selskapet noe ansvar fordi det er det meksikanske selskapet Cydsa som har aksjemajoriteten. ■

Mil etter mil med matavfallet

Tørre brødsiver og gamle pølsesnabber skal ikke lenger på fyllinga. De skal hentes med bil og kjøres til komposteringsanlegg. Ofte langt avgårde.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

Det bygges og planlegges komposteringsanlegg mange steder i landet. Mange av dem er store. Et anlegg i Kristiansand har kapasitet til å ta imot kompost fra hele Vest-Agder. I Nome skal det bygges et anlegg som kan ta imot fra Telemark og deler av Vestfold – rundt 200 000 personer. I Stavanger-traktene planlegges et anlegg for 230 000.

– Jeg kan vanskelig tenke meg noe som er dårligere egnet for stordrift enn kompostering, sier Bjørn Steen ved

natur- og miljøvernseksjonen på Høgskolen i Telemark. Han mener miljøgevinsten forsvinner hvis avfall og ferdig kompost skal transporteres over lange strekninger.

– Jeg tviler på at bøndene vil kjøre mange mil med traktor for å hente kompost. Det er dessuten helt unødvendig, siden kompostering er svært godt egnet til småskaladrift, sier Steen, som har erfaring fra skolens egen kompostreaktor. Han mener dessuten at sikkerheten er større ved små anlegg.

Liten betydning

– Jeg tror transporten har

liten betydning – med mindre matavfallet fraktes enormt langt. Om man samler inn fra én eller tre kommuner til samme anlegg har trolig lite å si for det totale ressursregnskapet, sier Geir Vigdel i Statens forurensningstilsyn (SFT). Han forteller at det ikke er gjort beregninger på dette, men støtter seg til lignende undersøkelser for gjenvinningsbedrifter og søppelforbrenningsanlegg.

Hjemmekompost best

– De store transportgevinstene får man først ved kompostering hjemme eller i borettslag, sier Vigdel.

Han mener det kan være en fordel med større anlegg, først og fremst på grunn av luktproblemer: For å fjerne lukt trengs lukkede og avanserte systemer. Det har man ikke råd til ved småskaladrift.

Vigdel vil imidlertid ikke være bastant, siden SFT har

få prøveprosjekter å bygge sine konklusjoner på.

– Hva slags anlegg som er å foretrekke vil avhenge veldig av stedet. Vi har sett eksempler på at små, åpne anlegg i områder med mindre bebyggelse fungerer veldig bra. Men anlegg i tettbygde strøk bør nok være mer avanserte, sier Vigdel.

Små kretsløp

Terje Kronen, generalsekretær i Norges Naturvernforbund, er enig i at det er behov for større anlegg i bystrøk.

– Men samtidig er det viktig at vi ikke lager for store kretsløp og skaper for mye transport, poengterer Kronen. ■

Pingviner er lei Antarktis

Har keiserpingvinene fått nok av områdene rundt Sydpolen? Nye vandringar kan bringe fuglene i konflikt med fiskere lenger nord.

Til nå har det vært antatt at verdens største pinvin, keiserpinvinen, har levd hele livet i Antarktis. Nye data tyder på at unge pingviner foretrekker behageligere vann-temperaturer.

Bensinen blir billigere i EU

Bensin- og dieselpriisen har gått kraftig ned i EU, viser tall fra Eurostat. I perioden 1980 til 1994 sank den relative prisen med 36 prosent. I 1980 gikk 7,7 prosent av en gjennomsnittlig inntekt til drivstoff, mot bare 4,9 prosent i 1994. Drivstoff er dyrest for irer og grekere, som må legge ut 8,6 prosent av sin disponible inntekt. Dansker bruker bare 3,4 prosent, melder Europanytt.

Megamøller bygges i Danmark

Miljø- og energiminister Svend Auken åpner nå for bygging av enda større vindmøller i Danmark. Ny teknologi kan tredoble el-produksjonen.

N&M Bulletin
OLE P. PEDERSEN

Den danske Skov- og naturstyrelsen, som er underlagt Miljø- og energidepartementet, har tidligere vært mot å plassere enda større vindmøller i det danske landskapet. Nå varsler imidlertid kontorsjef Henrik Knuth-Winterfeldt en kursendring, etter press fra Auken, industrien og Socialistisk folkeparti, skriver avisa Politiken.

1,5 megawatt per mølle

I dag selges og bygges vindmøller med en kapasitet på

600 kilowatt. Dette er imidlertid alt for lite i framtiden, og flere fabrikker kan nå lage møller med kapasitet på 1,5 megawatt.

To nye vindmøller vil dermed produsere like mye strøm som fem gamle. En ny mølle kan imidlertid være hele 90 meter høy, og vil ruve betydelig i landskapet.

Det er en utredning internt i Skov- og naturstyrelsen som åpner for kursendringen. I store, vidstrakte og flate landskaper og i industriområder vil tilsynet være positivt innstilt til de nye, store møllene. Nær kysten og i ku-

pert landskap vil Skov- og naturstyrelsen fortsatt legge ned veto, forteller Knuth-Winterfeldt.

Viktig for statsbanen

Avgjørelsen er viktig for de danske statsbanene, DSB, som tidligere i år la fram planer om å hente all sin elektrisitet til drift av jernbanen fra vindmøller. 80 vindmøller med kapasitet på 1,5 MW vil dekke dette behovet, ifølge DSB. Selskapet bidrar dermed til at Danmarks utslipp av klimagassen CO₂ går ned, ettersom mye av jernbanedriften i dag er basert på diesel.

Danmarks energi- og miljøminister Svend Auken har satt som mål at energiproduksjonen fra vindmøller skal tredobles innen år 2005. ■

Hvor skal gasskraften?

Naturkraft A/S hevder at norsk gasskraft skal eksporteres til Sverige og Finland.

Hvorfor har de ikke vurdert hvilken utbygging av linjenettet som er nødvendig, lurer Klimakameratene.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

21. november leverte Naturvernforbundet, Natur og Ungdom, Greenpeace og Framtiden i våre hender en felles anke på regjeringens vedtak om bygging av to gasskraftverk på Vestlandet.

Ikke kapasitet på nettet

Energikonsulent Tore Brænd i Naturvernforbundet har vanskelig for å tro at energien virkelig skal sendes til våre nordiske naboland i øst.

– Hvis Naturkraft holder fast på påstanden om at elektrisiteten skal gå til Sverige eller Finland, må de utrede forsterkning av linjenettet uestover i Norge og gjennom Sverige. Hvis ikke må de si i klartekst at strømmen ikke skal eksporteres. Med økt eksport av elektrisitet vil belastningen på nettet øke, sier Brænd.

Ved vannkraftutbygging må forsterking av linjenettet vurderes samtidig med de andre konsekvensene. Det er

ikke nødvendig ved bygging av gasskraftverk. Anken fra miljøorganisasjonene viser til Statnett som i sine analyser «har påvist at ledningsnettet mellom Vestlandet og Østlandet ikke vil ha tilstrekkelig kapasitet til å oppfylle framtidige overføringsbehov.»

– Vent med avgjørelsen
Regjeringen må vente med sin endelige avgjørelse i

gasskraftsaken til etter klimaforhandlingene høsten 1997, krever organisasjonene. De regner med at en klimaavtale vil forplikte Norge til å redusere utslippene av CO₂. Dermed kan gasskraftverkene sette regjeringen i en katepine og gjøre det nødvendig med dramatiske reduksjoner på andre områder.

Gasskraft til Tyskland?

Produksjonen fra de planlagte gasskraftverkene kan ende opp i Tyskland og Nederland. Der kan den bidra til å gjøre atomkraften mer lønnsom.

Energien fra gasskraftverkene skal ifølge gasskrafttilhengerne gå til eksport østover. Men energikonsulent Tore Brænd i Naturvernforbundet påpeker at energien like gjerne kan gå til å dekke et økende norsk forbruk, eller bli sendt sørover.

Hvis gasskraftverkene frigjør kapasitet i eksisterende norske vannkraftverk, kan strømmen fra

disse brukes til utveksling med Tyskland og Nederland. Brænd viser til at det er planlagt nye kabler fra Sørvestlandet til disse to landene.

Energibehovet varierer i løpet av døgnet. Det er enklere å regulere produksjonen av vannkraft opp og ned, enn en tilsvarende regulering av atom- og kullkraft. Kraftutveksling kan derfor være lønnsomt både for norske vannkraftprodusenter og dem som produserer kull- og atomkraft på kontinentet.

– Kraftselskapene tjener mange ganger mer på å

selge energi som dekker toppene i forbruket, sier Brænd.

– Vil ikke dette erstatte kull- og atomkraft?

– Det er en teoretisk mulighet. Men fra Tyskland er det blitt hevdet at norsk energiutveksling med Hamburg er med på å opprettholde et gammelt atomkraftverk som ellers ville blitt nedlagt. Atomkraftverket har nå fått mulighet til å selge kraften til Norge når etterspørselen er lav i Tyskland, mens norsk vannkraft dekker toppene i etterspørselen.

EU støtter rasering av kulturlandskap

Svenske bønder forstår ikke EU-systemet.

Jo mer kulturlandskap de ødelegger, jo mer penger får de i miljøstøtte.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Miljøstøtten til jordbruket ble innført for ett år siden. Hensikten er å bevare biologisk mangfold og verdifulle kulturlandskap.

Det svenske Jordbruksverket har nå undersøkt hvordan programmet fungerer, og svenske bønder stiller seg uforstående til at man får mest støtte dersom man ødelegger områdene som skal beskyttes, skriver avisen

MiljøAktuelt. Også svenske fylkesting kritiserer programmet.

Redde for skjemaveldet

Jörgen Nilsson ved Länsstyrelsen i Malmö er kritisk til det nye regelverket.

– Før kunne vi vurdere kulturlandskapet sammen med bøndene og diskutere skjøtselen. Da fikk hver eiendom sin rette vurdering. Vi ga ikke bare erstatning til landskap som var verdifulle i seg

selv, men også til områder som var viktige for helheten i landskapet. Nå får vi ikke ta hensyn til dette, sier han.

Undervurderer

Den svenske undersøkelsen viser også at mange bønder undervurderer verdifull mark når de søker støtte. Enten det, eller så søker de ikke i det hele tatt av redsel for å gjøre feil i skjemaveldet og kanskje bli skyldig penger.

Dommedagsrapport om Arktis

Arktis er truet, viser dyster rapport fra Nordisk Ministerråd. Rapporten må tolkes riktig, mener Naturvernforbundet.

N&M BULLETIN
JENS P. TOLDNÆS

Overfiske, overbeskatning, miljøgifter, klimaendringer og overbefolkning. Til sammen kan disse truslene få dramatiske følger for livet i Arktis. Dette går fram av Nordisk Ministerråds nye rapport «Arktisk miljø i Norden».

I rapporten, som beskriver miljøsituasjonen på Svalbard, Island, Grønland, Nord-Norge, Nord-Sverige og Nord-Finland, er det samlet resultater fra en rekke nordiske forskningsinstitusjoner.

Truede dyr

En rekke dyrearter er truet som en følge av overbeskatning, blant annet blåhval, grønlandshval, ulv og jerv. For enkelte arter, for eksempel hvalross og isbjørn, har fredning ført til at arten er på fremmarsj. For isbjørnen

vedkommende er det likevel miljøgifter som er den største trusselen. De høye PCB-verdiene som er målt i Arktis kan føre til reproduksjonsforstyrrelser. For polarmåker er det funnet regelrette forgiftningseffekter av PCB.

Selv disse alvorlige symptomene kan vise seg små på sikt. Resultatet av en menneskeskapt klimaendring kan bli at artene forsvinner uansett.

Rapporten tar for seg overfiske av silde- og loddebestanden, som har ført til invasjon av grønlandssel langs norskekysten på åttitallet, og sterk tilbakegang i bestandene av lomvi og lundefugl.

Overbefolkning og lite vern

De arktiske delene av Norden er blant verdens tynneste befolkede. Rapporten slår fast at det likevel kan bli fare for overbefolkning i disse områdene fordi bæreevnen i de

skrinne nordområdene er lav.

På Island er det funnet alvorlige vegetasjonsskader som skyldes husdyrbeite. Det samme er forårsaket av overbeite av tamrein i Finnmark.

Mens store uproduktive områder er vernet i selve Arktis, er det for lite områdevern i produktive områder. I Nord-Norge er prosentandelen vernet skog klart lavere enn i Nord-Sverige og Nord-Finland.

Fremtidige trusler

Lederen for Naturvernforbundets Barentshavkontor, Gunnar Album, mener rapporten må tolkes riktig.

– Rapporten tar på mange punkter for seg resultatet av en politikk som hører fortida til. Det er en fare for nordområdene dersom disse problemene tar oppmerksomheten bort fra det som kan bli de fremtidige truslene mot Arktis, slik som oljeutvinning, mineralleting, og en liberalisert fiskeripolitikk, sier han.

Album peker på at mange av de bestandene som er definert som truet i rapporten er på vei oppover i dag.

Samtidig som nordområ-

dene er mottagere av en økende mengde miljøgifter fra andre steder i verden, er de også gjenstand for økende interesse fra store utenlandske selskaper.

– Det virker som om hele den industrialiserte verden har oppdaget ressursene i nord. Det er en trussel, ikke bare mot miljøet, men også mot menneskene som bor der. Det hjelper ikke å verne ti prosent av Finnmarksvidda, dersom resten er lagt ut til mineralleting, sier Album.

Svensk forsikring stiller miljøkrav

Unngå PVC-gulv og alkylmaling. Legg gjerne tregulv og linoleumsmatter.

Slik lyder noen av anbefalingene fra det svenske forsikringsselskapet Folksam. Selskapet har gitt karakterer til bygningsmaterialer alt etter hvor skadelige de er for mennesker og miljø.

Nå rådes entreprenørene som gjør reparasjoner for selskapet til å unngå de miljø- og menneskeskadelige materialene, skriver Dagens Nyheter.

Med god hjelp fra miljø- og helseeksperter ble det laget en liste med produkter i tre kategorier: «Anbefales», «godtas inntil videre» og «frarådes». Syv av de 41 produktene havnet i den siste kategorien.

– Det betyr ikke at disse materialene ikke kan brukes. Men hvis det finnes andre materialer som er likeverdige og ikke koster mer, anbefaler vi dem istedet. Hvis kunden absolutt vil ha et nytt PVC-gulv, får han det, sier Jan Snaar i Folksam.

Verneverdige trær må bort

Nils Andersson er bonde i Skåne. På elendommen hans finnes beltemarker med innslag av oreskog. Trærne måtte hogges for at Andersson skulle få støtte.

Markene har vært bevart i sin nåværende form gjennom tusen år og har høy kultur- og naturverdi. Det finnes en mengde verdifulle planter og et rikt fugleliv der.

Dyrelivet forsvinner

Med tanke på naturverdiene trodde Andersson at elendommen skulle havne i klasse A, den mest verneverdige klassen. Så enkelt var det ikke. For at områdene skulle plasseres der, måtte nesten alle trærne bort. Med trærne forsvinner også det rike dyrelivet med insekter, padder og fugler. Flere truede planter i området krever nettopp den fuktigheten og skyggen som trærne gir.

35 000 i tap

Dersom Andersson hadde tatt konsekvensen av EU-reglene og hogd trærne hadde han fått 1600 kroner i støtte per hektar. Ved ikke å hogge blir marken B-klassifisert, og Andersson taper 500 kroner per hektar, i alt 35 000 kroner.

Naboen som har samme type mark har hogd trærne sine og får nå full økonomisk støtte for dette.

Mindre avgift på miljøvennlig bil

– Gi poeng til miljøvennlige biler, og la dem slippe årsavgift i inntil fem år. Det foreslår det svenske Naturvårdsverket i en utredning til regjeringen.

Arild Svalbjørge
N&M BULLETIN

Svenskene har allerede i flere år klassifisert biler etter hvor mye nitrogenoksider og flyktige organiske stoffer de slipper ut. Nå foreslår Naturvårdsverket at klassifiseringen skal utvides til å gjelde de fleste miljøgifter ved bilene. Det skal gjøre det lettere for forbrukerne å finne fram til de minst miljøskadelige bilene. Avgiftslettelsen skal gjøre det mer attraktivt å velge de beste bilene.

Fungerer bra

– Det gamle systemet vårt har fungert bra, men er i ferd

med å miste sin betydning etter hvert som EU-kravene til avgassene fra biler blir strengere, sier enhetssjef Jan Karlsson i Naturvårdsverket.

Til å begynne med var det tre klasser av krav - en obligatorisk med de svakeste kravene, og to strengere som ga avgiftslettelse. Nå er den nest beste klassen blitt innhentet av de obligatoriske kravene. Dermed er bare den beste klassen igjen, og heller ikke den vil vare lenge. Likevel har ikke behovet for frivillige miljøkrav falt bort.

Halve utslipp

– Vi vet at det er et veldig stort gap mellom de mest og

minst miljøvennlige bilene. De beste slipper ut bare rundt halvparten av de dårligste.

– Når kan de første svenske bilene bli miljøklassifisert på denne måten?

– Kanskje 98-modellene kan få poeng, sånn at det blir lettere for forbrukerne å velge. Det er optimistisk, men ikke urealistisk. Avgiftslettelse kan vi trolig ikke vente så raskt, sier Karlsson. Nå håper han at hele EU vil innføre det nye, svenske systemet.

Hele EU

– Det vil gi et marked som er så stort at det blir lønnsomt for bilfabrikkene å satse på å bygge mer miljøvennlige biler.

– Når kan det være på plass?

– Det er vanskelig å spekulere. Det kan gå fort, dersom også søreuropeerne ser dette som et middel til å redusere luftforurensningene. Men det kan også vise seg å være helt umulig å få gjennom, sier Karlsson.

Slik får bilen miljøpoeng:

- Jo mindre utslipp av nitrogenoksider, organiske forbindelser og partikler, jo bedre poengsum.
- Jo mindre utslipp av karbondioksyd (m.a.o. jo lavere drivstoff-forbruk) i forhold til innvendig størrelse, jo flere poeng.
- Avgassrensing som virker også ved kaldstart gir plusspoeng, det samme gir motorvarmer.
- Jo mer av bilen som kan gjenvinnes når den vrakes, jo bedre poengsum.
- Lavt støynivå gir plusspoeng.

– EUs bilkrav for svake

Det svenske Naturvårdsverket kommer med hard kritikk av EUs nye regler for tekniske krav til biler. Direktivet er ikke sendt til norske myndigheter.

N&M Bulletin
OLE P. PEDERSEN

EU-kommisjonen har fremmet forslag om nye direktiver som skal begrense utslippene fra biltrafikken. Direktivene skal tre i kraft fra og med år 2000, og vil også bli gjeldende for norske trafikanter. Et forslag gjelder krav til utslipp fra biler, et annet gjelder kvaliteten på drivstoffet.

Naturvårdsverket mener forslaget om bilstandard er for snevert, og handler stort

sett om «gårdagens problemer», som NOx og sot.

Må ta helsehensyn

– Veitrafikkens problem er nettopp det at den bidrar til så mange miljøproblemer, kommenterer Mats Olsson, direktør i Naturvårdsverket.

– Man må ta hensyn til hva som forårsaker allergier og påvirker astmatikere og krefttilfeller. Store problemer som drivhuseffekten, bakkenært ozon, forsuring og overgjødning må også vurderes,

påpeker Olsson.

Naturvårdsverket foreslår overfor den svenske regjeringen at behandlingen av dette EU-direktivet går sin gang, og at man i stedet bruker kreftene på å lage et nytt direktiv snarest.

Miljømerking i fare

I Sverige finnes det også et system for å klassifisere bilene etter en del miljøkrav. EU-kommisjonens forslag innebærer flere begrensninger ved et slikt system.

– Om vi ikke får endret dette, står det svenske systemet på spill, sier Olsson.

I Norge er det Vegdirektoratet og Statens forurensningstilsyn (SFT) som vurderer direktiv-forslagene fra EU. Ifølge SFT, som skal se på di-

rektivet om drivstoffkvalitet, er det ikke klart når en uttalelse fra SFT og Miljøverndepartementet foreligger.

Har ikke fått direktivet

Vegdirektoratet har derimot til nå ikke mottatt forslaget om strengere tekniske krav til biler, og har etterlyst papirene hos EFTA-sekretariatet. Direktoratet opplyser overfor N&M Bulletin at en uttalelse vil være unntatt offentlighet. Vegdirektoratet mener hemmelighold er en fordel for forhandlingene i EØS-komiteen, som skal ta stilling til direktivet når det kommer i endelig, vedtatt form fra EU. Antakelig er direktivet ferdig behandlet i EU i løpet av første halvår 1997.

Miljøet glemt på veien

Endringer i lovverket skulle gi miljøhensyn større betydning ved utbygging av veier. Men en fersk undersøkelse tyder på at manglende kunnskap og interesse bremser utviklingen.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

Siden 1990 har det vært krav om konsekvensutredning (KU) dersom et veiprojekt får store følger for miljø, naturressurser og samfunn.

– Intervjuer jeg har gjort viser mangel på interesse og kunnskap om KU-systemet, både hos ansatte i kommuner og på veikontorene, sier Charlotte Torp i Norges Naturvernforbund (NNV). Hun har skrevet rapporten «Konsekvensutredninger i veiprojekter i by».

– Vegvesenets ansatte er dessuten skeptiske til konsekvensutredningene. Blant annet mener de en KU er for tidkrevende, og at politikerne allerede har bestemt seg for hvilken løsning de ønsker.

Tenker ikke kollektivt

Et annet problem Torp peker på i rapporten, er at konsekvensanalysene til Statens

vegvesen ikke ser vei og kollektivtrafikk i sammenheng, og dermed ikke kan beregne nytten av bedringer i kollektivtrafikken. Dette på tross av at rikspolitiske retningslinjer for samordnet transportplanlegging stiller krav om at vegvesenet skal vurdere alternativer til veitbygging når veinettet blir overbelastet.

Trenger bindende krav

– Særlig arbeidet med luftforurensning fra veitrafikken går tregt, sier Torp. – Planleggerne på veikontorene og i kommunene mener dagens regelverk for regulering av luftforurensningen er lite troverdig og uhensiktsmessig. Dette er et syn NNV deler, og her må forurensningsmyndighetene ta ansvar for snarest å få ryddet opp. Intervjuene bekreftet at forurensningskriterier må være juridisk bindende for å få praktisk betydning. I dag har ver-

ken veikontorene eller kommunene som mål å holde seg innenfor de veiledende kriteriene for luftkvalitet som Statens forurensningstilsyn har laget.

– Det virker som om ansatte på veikontorene har bestemt seg for at luftforurensning er vanskelig, og alltid vil være utenfor deres kompetanseområde. Dette er underlig med tanke på at Statens vegvesen sentralt har jobbet med å informere om temaet de siste seks årene.

Rapporten baserer seg på intervjuer med tre prosjektledere hos Statens vegvesen og tre ansatte i kommunenes helseavdelinger i de samme byene.

– Utvalget er ikke stort, men jeg mener allikevel det gir gode indikasjoner på kunnskaper og holdninger, sier Torp.

Ikke så ille

– Kunnskapen om luftforurensning er varierende, og kanskje ikke god nok. Men veikontorene i en del fylker begynner å få godt med kunnskaper, sier Sidsel Kålås i Statens vegvesen.

– Vi jobber stadig med saken. Blant annet arrangerer vi i disse dager et todagers kurs om forurensning fra veitrafikken.

Sagt og skrevet

Dårlige kapitalister

«Kraftselskapene er dårlige kapitalister, de har ikke skjont hvordan markedet fungerer. I stedet for å komme med generelle råd, burde de heller være opptatt av å selge Enøk-produkter»

Paul Chaffey (SV) om NVEs Enøk-kampanje. Aftenposten.

Ikke livets rett

«Det er en enorm overkapasitet i verdens fiskerier, og grovt sett, fullt over alt. Dette industrifisket har på lengre sikt ikke livets rett.»

Tore Straume ved Havforskningsinstituttet mener RGI kan få problemer med å finne farvenn med fisk nok til «American Monarch». Arbeiderbladet.

Forstår vern

«Men fra 1990 skjedde det en holdningsendring blant skogeierne. Nå er forståelsen av behovet for naturreservat adskillig større.»

Ivar Haugen i Direktoratet for Naturforvaltning sier til Nationen at verneplan for barskog følger tidsskjemaet, og skal være gjennomført innen år 2000.

Fortreffellig

«Vi driver ikke noe rovdrift. Vi tar ut ressursene i tråd med de reguleringer som er. Vi utnytter fisken hundre prosent, og er effektive. I mine øyne er det fortreffellig ressursutnytting.»

Kjell Inge Røkke til Dagens Næringsliv.

Strid om miljømerke

Miljøbyråkrater og detaljhandlere i Danmark strider om det nordiske miljømerket Svanen.

– Vi vil ikke bruke Svanen fordi det snur opp ned på prinsippet om at forurenseren skal betale, sier Mogens Werge, miljøsjef i detalj-kjeden FDB til avisa Information. Miljøsjefen syns det er for dyrt å bruke Svane-merket. Det koster rundt 10 000

kroner å søke om godkjenning. I tillegg må produsenten ut med 0,4 prosent av omsetningen til en Svane-merket vare. Werge mener resultatet blir dyrere varer for forbrukerne. I tillegg mener han at en rekke mindre miljøbelastende varer ikke vil bli merket fordi produsenten syns det er for dyrt.

Svanemerket er ikke tatt i bruk i Danmark foreløpig, men myndighetene i landet

har sluttet seg til ordningen. I Norge, Sverige og Finland har Svanen vært offisielt miljømerket de siste fem årene.

John Nordbo i den danske Miljøstyrelsen mener forurensningen ikke er stort å bråke om. Han påpeker også at ingen av de virksomhetene som hittil har gått med i ordningen, har sluttet å bruke Svanemerket.

Betaler mer for miljø-strøm

Svenske kraftselskaper tjener mer på miljømerket elektrisitet enn atomkraft.

Prisforskjellen kan gjøre det enklere å bygge ut miljøvennlige energikilder.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

– Blant bedrifter er interessen for miljømerket elektrisitet voksende. Dette kan jo også ha kommersiell verdi for bedriftene. Blant privatpersoner er derimot interessen mindre, sier Inge Telander, informasjonssjef i Stockholm energi. Selskapet leverer elektrisitet til mer enn 420 000 kunder i Sveriges hovedstad.

Bedriftene som kjøper miljømerket elektrisitet må punge ut med mer per KWh

enn andre. Nøyaktig hvor mye vil Telander ikke røpe og summen varierer for hver enkelt kontrakt.

– Selv om dette ennå ikke utgjør gigantiske summer, bidrar prisforskjellen til at det i framtiden er enklere å finansiere utbygging av energikilder som kan få merket «bra miljøval», sier Telander.

Tidligere i år spurte Stockholm energi husholdningene om hvilken energikilde de ønsket å kjøpe strøm fra. 3,5 prosent av privatkundene svarte, og blant disse valgte 51 prosent vannkraft og 28

prosent kjernekraft. Husholdningene betaler inntil videre samme pris for all elektrisitet.

Middels interesse

Energiselskapet Sydkraft har fått miljømerket seks TWh, tilsvarende 20 prosent av deres produksjon. Også her må de miljøbevisste kundene betale mer for energien.

– *Gjør prisforskjellen det mer aktuelt for dere å satse på energikilder som kan bli miljømerket?*

– Selvsagt. Hva vi enn bygger i Sverige i dag, er produksjonskostnadene høyere enn hva vi får betalt. Skal vi bygge ut må det skje i takt med at energiprisene stiger, sier informasjonssjef Stig Classon.

10 – 15 prosent er merket
Vannkraft bygd før 1996,

bioenergi og vindkraftverk kan få merket «bra miljøval». Naturskyddsforeningen avgjør etter søknad hvem, og hvor mye elektrisitet selskapene får merket. Foreningen har også rett til å få en revisor til å undersøke at selskapene ikke har solgt mer miljømerket strøm enn de har produsert. I dag er mellom ti og femten prosent av den svenske el-produksjonen miljømerket. ■

Elefanter på p-pillar

Elefantene i Kruger nasjonalpark i Sør-Afrika formerer seg raskere enn parken kan tåle. Men forsøk på å gi dyrene p-pillar har møtt kraftige protester. Lokalbefolkningen mener det er bedre at de får jakte på elefantene.

Kalenderen

Uke 48:

Håndbok i kommunal miljørevisjon og sluttrapport fra prosjektet Kommunal miljørevisjon gis ut på Kommuneforlaget. Mer info: Vestlandsforskning, 5767 6000.

2. desember:

GRIP forum '96: Miljøeffektivitet – styrket konkurransevne for norske virksomheter. Oslo. Mer info: 2257 3600.

5.–6. desember:

«Controlling carbon and sulphur: international investment and trading initiatives». Internasjonal konferanse i London. Arr: Royal Institute of International Affairs, 0047 – 44 171 957 5700.

9.–13. desember:

Forhandlinger om ny klimaavtale, Geneve.

3.–7. mars 1997:

Forhandlinger om ny klimaavtale, Bonn.

4.–5. mars:

Miljøarbeid i marknadsföringen. Konferanse i Stockholm. Mer info: Institute for international research AB, +47 – 8 230 210.

9.–20. juni:

Partskonferanse for avtalen om internasjonal handel med truede arter, Harare.

8.–11. juli:

Konferanse om energieffektivitet i industrien arrangeres i New York. Mer info: American Council for an Energy-Efficient Economy, 001 202 429 8873.

1.–12. desember:

Tredje partskonferanse under klimakonvensjonen, Kyoto.

Danske pasienter spiser økologisk mat

Danske pasienter setter til livs stadig mer økologisk mat. Uten at sykehusenes matutgifter stiger.

Drøyt halvparten av matinnkjøpene på Randers sentralsykehus er av økologiske varer. Andelen har økt gradvis etter at sykehuset i 1990 ble med i et økomat-prosjekt. Nå får pasientene økologiske grønnsaker, melk, kjøtt, mel, gryn og pasta.

Sjeføkonom Bodil Nors sier til den danske avisen Information at omleggingen til økologisk mat ikke betyr høyere utgifter, blant annet fordi menyen er blitt bedre tilpasset hva det er sesong for.

Dessuten har pasientene nesten hver dag fått mulighet til å velge en vegetarisk rett. Det har en tredel av pasientene gjort, og her sparer sykehuset penger. ■

– I tillegg har prisene på økologiske varer sunket, samtidig som tilbudet er blitt større og mer stabilt, sier Nors til Information.

I Albertsund kommune kan man vise til lignende eksempler. Der spiser alle barna i barnehagen økologisk, til samme pris som før. Tiden som brukes på å lage maten er imidlertid litt lenger.

Ikke alle institusjoner er like interessert i å kjøpe økologisk. Danske opposisjonspolitikere klager over at bare halvparten av statens institusjoner har planer for hvordan innkjøpene kan bli mer miljø- og energivennlige. Slike planer skulle vært ferdige innen 1. februar i år. ■

I fagpressen treffer annonsen din bare de du ønsker å treffe.

I fagpressekatalogen treffer du fagpressen.

Fagpressekatalogen 1997 er gratis. Be om å få den tilsendt.

fagpressen®

Den Norske Fagpresses Forening
Fagpressens Informasjonskontor
Indekshuset, Drammensvn. 40

Pb. 2913 Solli, N-0230 Oslo

Telefon 22 54 98 50. Telefaks 22 54 98 60

Knebøy, styrkeløft og miljøvern

En lege og en lærer ble enlge om at miljøundervisning hører med i all høyere utdanning. Derfor er årets 80 grunnfagsstudenter ved Norges Idrettshøgskole (NIH) trolig noen nyanser grønnere enn tidligere kull.

**N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN**

Høgskolelege Dyre Helge Meen luftet tanken blant de ansatte på NIH, og møtte stor interesse. Lærer Gunnar Breivik sa seg villig til å ta økologien med i faget «sosio-ologiske? og filosofiske emn-

er», studentrådslederen formidlet kontakt med Norges Naturvernforbund, og sammen utarbeidet de et undervisningsopplegg.

Viktig med miljø i idretten
– Man kan gjøre veldig mye selv, konkluderer Meen. Han tror at miljøundervisning på

et eller annet tidspunkt nok ville ha presset seg fram på NIH. Men det var da ingen grunn til å vente!

– Det er viktig å få miljøtankegangen inn i idretten. Den når ut til svært mange barn og unge, og har stor påvirkningskraft, sier han.

Også på mellomfag

I år er det kun grunnfagsstudentene som har fått miljøundervisning – en ordning Meen regner med vil bli permanent.

– Neste studieår prøver vi også å få til et mellomfagskurs som kan gå mer i dybden og gi rom for diskusjon, sier han.

Søppel-nett

Gjennom en avfallsbørs på Internett skal det bli lettere for tyske bedrifter å gjenvinne avfall. Adressen er <http://www.wwi.de>. For å få tilgang til børsen må man få et passord fra firmaet Waris, et datterselskap av Siemens. En egen europeisk avfallsbørs for plast har adressen <http://www.eupc.com>, og er foreløpig gratis for interesserte surfere.

